

Bijlage 5: Bargermeer en omgeving

Ruimtelijke gebiedsanalyse en -visie
Stedelijke Wateropgave Emmen

De analyse en gebiedsvisie vond plaats in het kader van het project en de structuurvisie Stedelijke Wateropgave Emmen en is verricht in opdracht van:

Gemeente Emmen, Afdeling ROI
Postbus 30001
7800 RA Emmen

De inventarisatie en analyse is verricht door:

H H v B
Adviesburo voor landschapsinrichting
Mw Drs Ing L.M. Scholtens
Hoogeveenseweg 21
9435 TC Bruntinge
Tel. 0593 552805

Mei 2012

Inhoudsopgave

DEEL 1: INVENTARISATIE EN ANALYSE BARGERMEER

1. De aard- en bodemkundige ondergrond	
1.1 Hoogteligging	5
1.2 Bodem	7
1.3 Ondiepe slecht doorlatende lagen	9
1.4 Kwel en infiltratie	11
1.5 Komvormige laagten	13
2. Archeologische waarden	15
3. Ontginningspatronen in historisch perspectief	
3.1 Algemeen	17
3.2 Periode Middeleeuwen - 1850	21
3.2 Periode 1850 - ca.1900	23
3.3 Periode 1910 - 1935	25
3.4 Periode 1935 - 1955	27
3.5 Periode 1955 - 1965	29
3.6 Periode 1965 - 1975	31
3.7 Periode 1975 - 1985	33
3.8 Periode 1985 - thans	35
4. EHS/EVZ en agrarische natuur	37
5. Vrije tijd en recreatie	37
DEEL 2: RUIMTELIJKE GEBIEDSVISIE SWO	39

Legenda

AHN

DEEL 1: INVENTARISATIE EN ANALYSE

1. Aard- en bodemkundige ondergrond

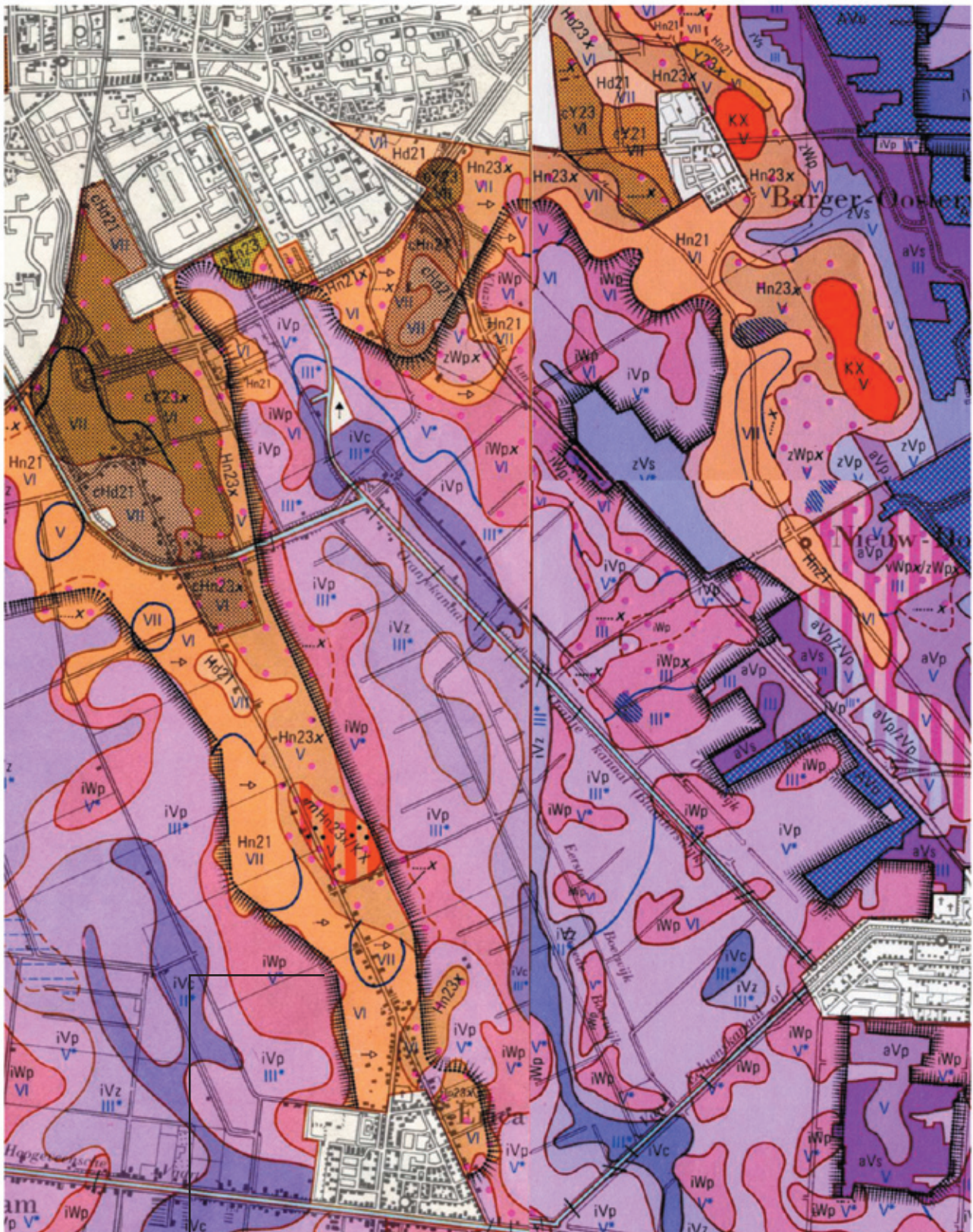
1.1 Hoogteligging

De hoogteligging is een bepalende factor geweest voor de occupatiepatronen en ontginningsgeschiedenis van dit gebied. Het gebied Bargermeer – Erica en omgeving ligt op c.q. op de rand van twee uitlopers van de Hondsrug. Deze doken in het verleden in zuidelijke richting onder het veen. De Hondsrug kent een bewoningsgeschiedenis die terug gaat tot de Steentijd.

Tussen beide uitlopers ligt een lager gelegen, voormalig veen, gebied. In het noordelijk deel van dit laag gelegen gebied heeft voorheen een meer, het Barger Meer, gelegen. Deze is ten tijde van de grootschalige veenontginningen (graven Oranjekanaal) verdwenen. De aardkundige ondergrond is ook bepalend geweest voor de afwijkende wijze waarop het veen tussen Erica en Bargermeer is ontgonnen. De hoofdwijken zijn namelijk evenwijdig met de westelijke flank van de Hondsrug gelegd en niet zoals gebruikelijk loodrecht op de ontginningsas c.q. kanaal. De hoogteverschillen, twee ruggen en een dal, zijn in het veld zeer goed waarneembaar en beleefbaar. Het geaccidenteerde terrein op de westelijke rug is vooral langs de Ericase straat goed zichtbaar. Daarnaast is de Hondsrug beleefbaar door het sterk oplopende talud van het Van Echtenskanaal tussen Erica en Klazienaveen. Hier vaart men letterlijk de Hondsrug in.

Oranjekanaal/Bladderswijk bij Klazienaveen

Zwarte lijn = grens
veenkoloniale gebied

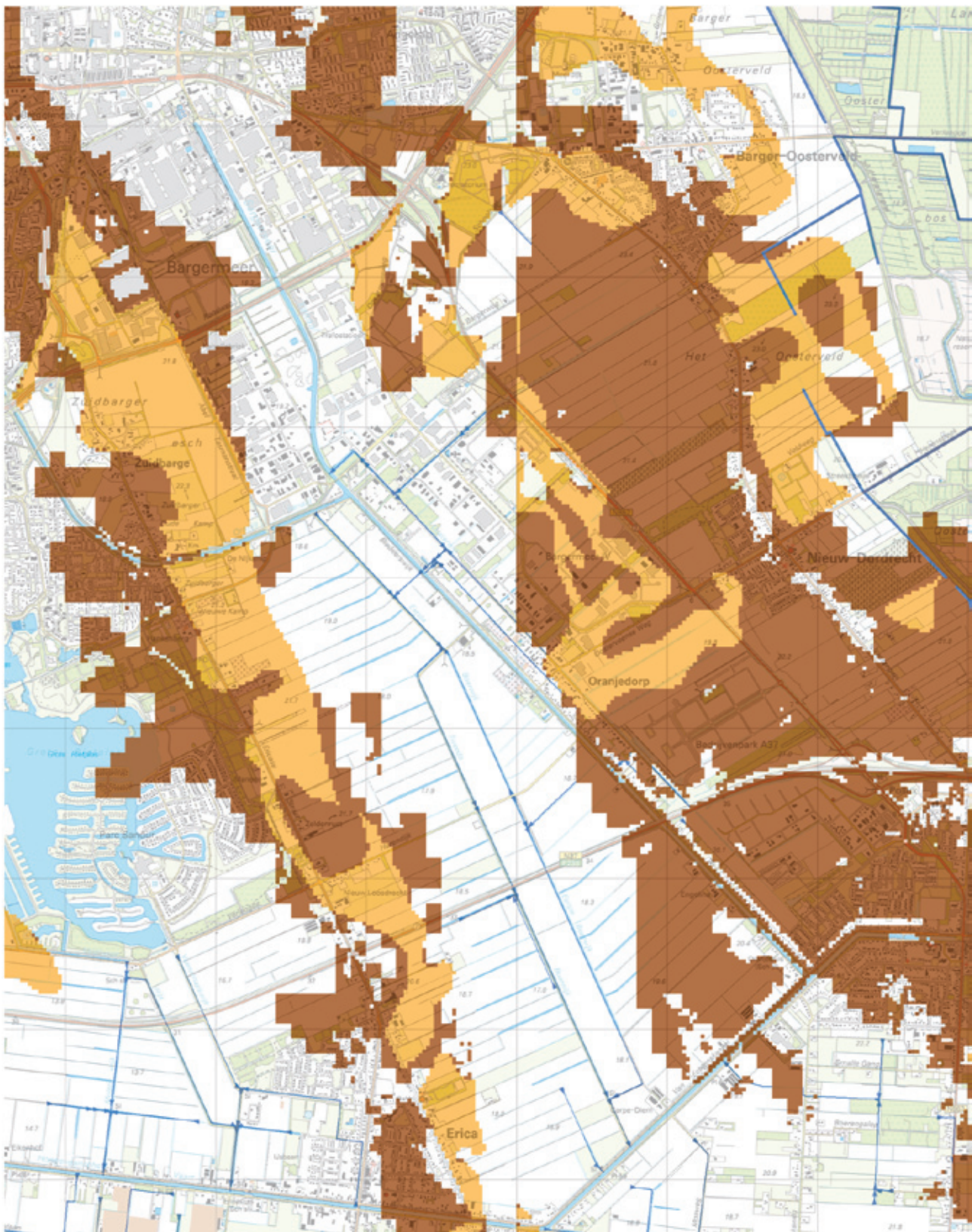
1.2 Bodem

De twee zandige uitlopers van de Hondsrug zijn ook goed herkenbaar op de bodemkaart (code Hn... c.q. bruine kleur). De Hondsrug is voor een belangrijk deel ontstaan in de voorlaatste ijstijd (ca. 360.000 – 250.000 v Chr.), een periode vóór het ontstaan van het veen. Vanuit het noorden stuwen ijstongen de Hondsrug op. Het landijs zette ook een slecht doorlatende laag grondmorene af, de zogenaamde keileemlaag, die bestaat uit leem, zand, grind, keien en rotsblokken. Op beide uitlopers is sprake van keileemlagen dicht (rode puntjes op de kaart en toevoeging ...x aan de code) tot zeer dicht (rood/bruin gearceerde gebieden en KX aan het eind van de code) aan het oppervlak.

De oude bewoningsgeschiedenis van het gebied wordt weerspiegeld op de bodemkaart namelijk door de, door de mens opgebracht, humushoudend dek op de essen (donkerbruin op de kaart). Het betreft hier zogenaamde Kamp- (cHd.. op de kaart), Laar- (cHn...) en Loopodzolgronden (cY...) die alleen een matig dik (30 - 50cm) humushoudend dek hebben. De bolling van de es bij Den Oever en Zuidbarge is in het landschap nog herkenbaar. De bodemkaart geeft het voormalige hoogveengebied (roze c.q. paars op de bodemkaart) goed weer. De dikke zwarte lijn op de bodemkaart is de grens van het veenkoloniale gebied.

Hoogteverschillen van de es bij Den Oever

Legenda

ondiepe slechtdoorlatende lagen

S_VALUE

 geen data bodemkaart

 geen ondiepe sdl

 sdl binnen 1,20 m-mv

 sdl tussen 0 en 3 m-mv

 Waterlopen

 watervlak

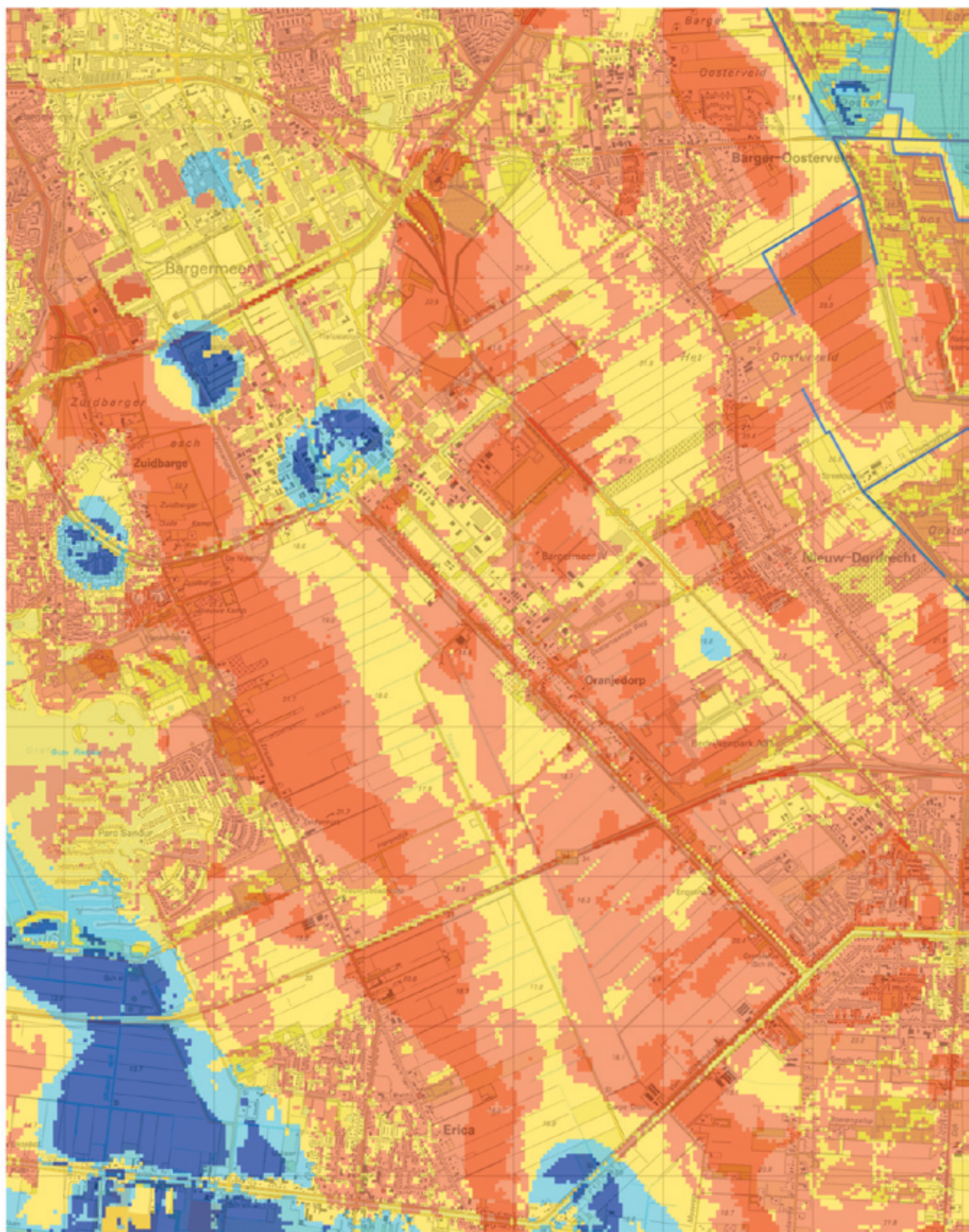
 WATERDEEL_LIJN

Bron: Hunze en Aa's en/of Velt en Vecht

1.3 Ondiepe slecht doorlatende lagen

De keileemlagen dicht aan het oppervlak, zoals weergegeven op de bodemkaart, zorgen voor ondiepe slecht doorlatende lagen.

Keileem, de grondmorene, werkt remmend op de waterbeweging en kan leiden tot zogenaamde 'valse' grondwaterspiegels. In het veld is dit herkenbaar door de aanwezigheid van natte plekken c.q. natte gebiedjes op plaatsen waar dat op basis van de hoge ligging niet te verwachten is.

Legenda

kwel en infiltratie

VALUE

- 0 (onbekend)
- 1 (veel kwel)
- 2 (kwel)
- 3 (intermediair)
- 4 (infiltratie)
- 5 (veel infiltratie)

Waterlopen

watervlak

WATERDEEL_LIJN

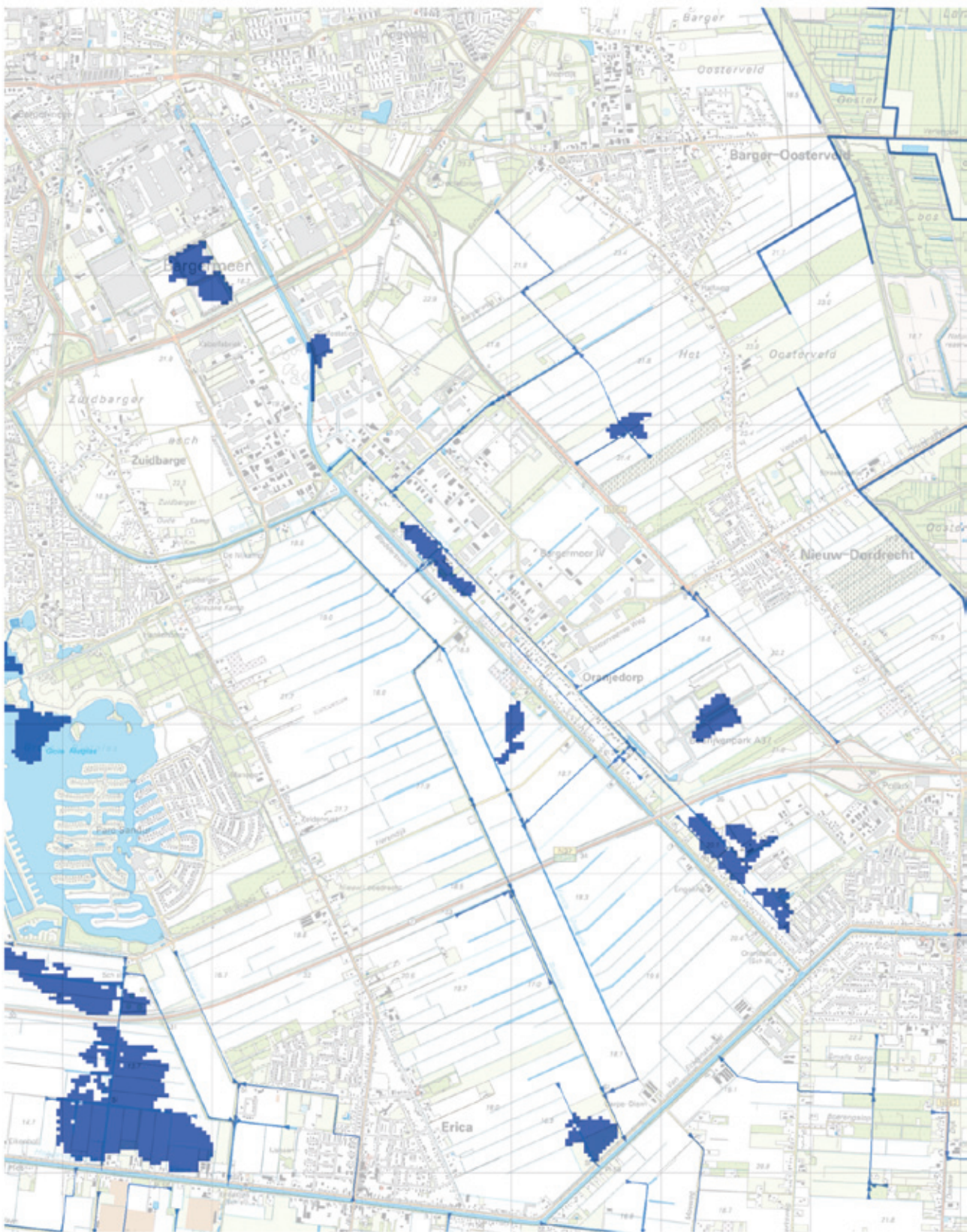

Bron: Hunze en Aa's en/of Velt en Vecht

1.4 Kwel en infiltratie

In vrijwel het gehele gebied is sprake van afwisselend infiltratie en intermediaire zones. Op slechts een paar plaatsen is sprake van kwel. In het noordelijke, relatief smal lager gelegen gebied tussen beide uitlopers (zie ook bodem- en AHN-kaart) kent twee van dergelijke kwelgebiedjes.

Ook het laagst gelegen deel van het dal bij de Verlengde Hoogeveensche Vaart heeft zo'n kwelgebiedje. Grotere kwelzones zijn te vinden ten westen van de 'Ericase' rug. Zie voor de bespreking van dit gebied in werkdocument West.

Legenda

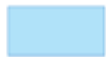
komvormige laagten

S_VALUE

 Geen komvormige laagte

 Komvormige laagte

 Waterlopen

 watervlak

 WATERDEEL_LIJN

Bron: Hunze en Aa's en/of Velt en Vecht

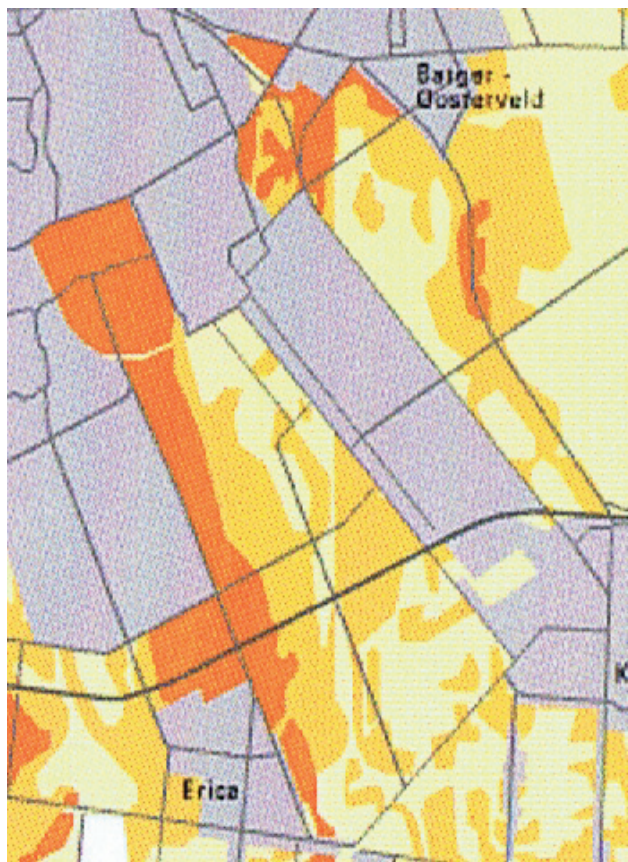
1.5 Komvormige laagten

Hoewel het gebied enkele kleine komvormige laagten kent, overheerst in het veld het macroreliëf het beeld. De relatief kleine hoogteverschillen in de komvormige laagten zijn dan ook niet tot beperkt zichtbaar.

Het zijn de grote hoogteverschillen tussen de twee ruggen en het dal die in het veld waarneembaar zijn.

De laagten in het industrieterrein Bargermeer gesitueerd tussen de bebouwing.

Indicatieve kaart archeologische waarden (IKAW);
Bargermeer e.o.

Bron: Provincie Drenthe

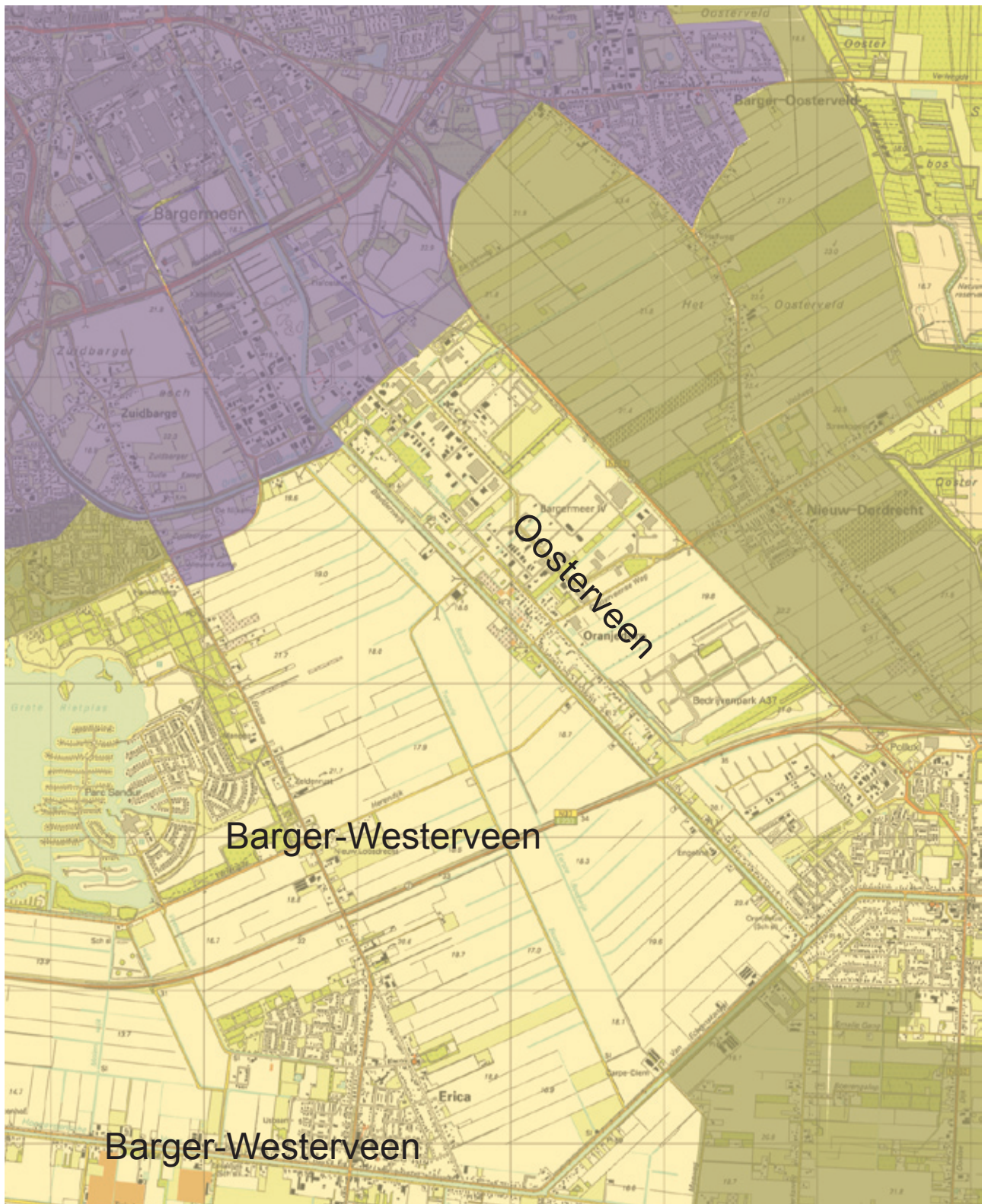
2. Archeologische waarden.

Al voordat het veen was afgegraven was sprake van menselijke, watergerelateerde, activiteiten in het vrijwel onbewoonde moerassige veengebied. In dit gebied was dat vooral het geval in de periode van de Oostelijke veenlinie, de periode vanaf eind 16^e eeuw tot halverwege de 19^e eeuw waarin het veen vooral als militair terrein werd gewaardeerd. In die tijd is hier een schans aangebracht (Barger schans) en zijn dijken aangelegd om het water vast te houden. Deze dijken deden vaak ook dienst als pad.

Zo heeft, voordat het veen is afgegraven, de Heeren- of Leidijk door het gebied gelopen. Rond 1688 is deze strategisch militaire dijk van Den Hool via Veenoord, Den Oever, Foxel naar uiteindelijk Bourtange aangelegd. Deze dijk deed tevens dienst als weg. Deze voormalige dijk is op dit moment niet meer als lijn in het landschap herkenbaar.

Archeologische reconstructie heeft ook uitgewezen dat op ongeveer de plaats waar nu de Ericase Straat loopt voorheen een oude (veen)weg van Zuidbarge naar Schoonebeek heeft gelopen. Deze weg naar Erica liep over een sterk geaccidenteerd open terrein. De Ericase straat is nog een herkenbare lijn in het landschap.

Hoofdlandschapstypen Bargermeer en omgeving

- Esdorpenlandschap
- Landschap van de kleinschalige ontginningen
- Landschap van de grootschalige ontginningen

3. Ontginningspatronen in historisch perspectief

3.1 Algemeen

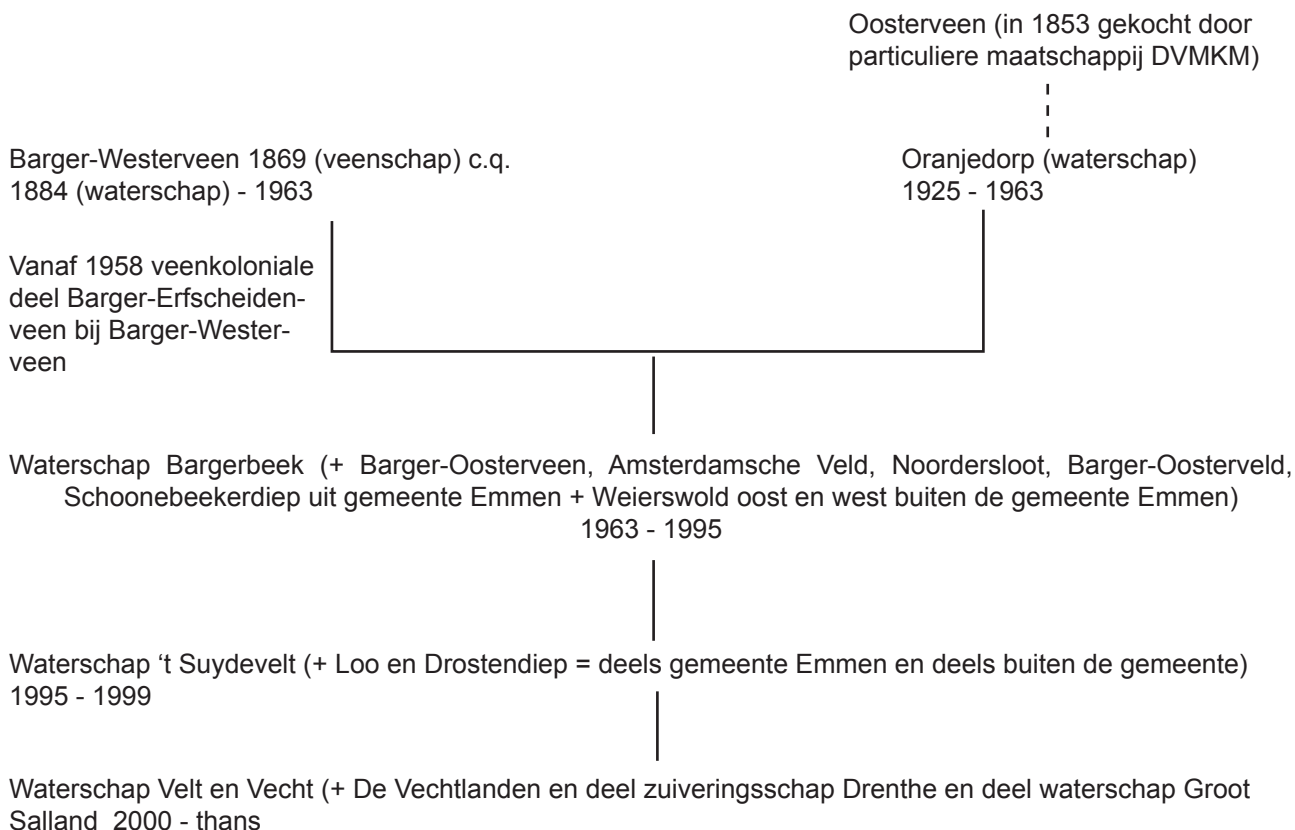
In het gebied zijn alle drie hoofdlandschapstypen aanwezig, te weten zowel het esdorpenlandschap als het landschap van de kleinschalige veenontginningen en het landschap van de grootschalige hoogveenontginningen. De drie landschapstypen hebben ieder hun eigen ontstaan- en ontwikkelingsgeschiedenis en verschillen dan ook in ruimtelijk en visueel opzicht van elkaar.

Het noordelijke deel van het gebied maakt deel uit van het esdorpenlandschap. Het is ontstaan vanaf de 9e eeuw toen boeren zich voor het eerst min of meer permanent op één plek vestigden. Het is een agrarisch landschap. De nederzettingen, ook wel esdorpen genoemd, liggen over het algemeen op de overgang van het lager gelegen beekdal en de hoger gelegen gronden. Zuidbarge, Den Oever en Angelslo lagen op de Hondsrug aan de rand van het veen of het Barger Meer (ook wel Berger-Meer genoemd). Bij de dorpen lagen de escomplexen, de akkerbouwlanden. Het beekdal van de Sleenerstroom, belangrijk voor Zuidbarge, was ingericht als hooi- en weiland (zie gebied West).

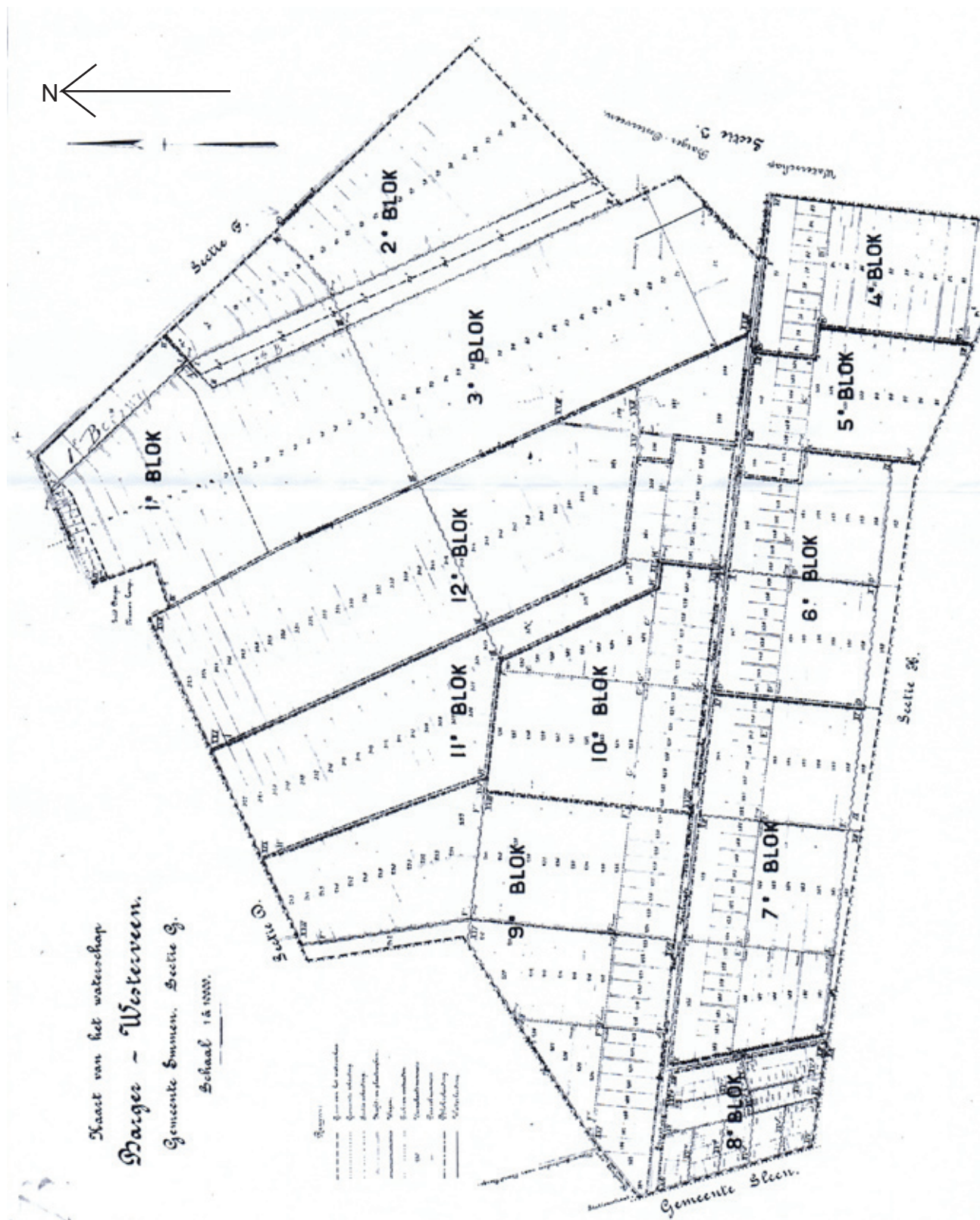
De woeste gronden, te weten de heide, het veen en het bos waren in gebruik als weidegronden voor de schapen en leverenden hout, plaggen en/of brandstof. De groei van de dorpen zorgde ervoor dat er in de loop van de Middeleeuwen een vorm van bestuur ontstond, de boermarques genoemd. Rond 1850 kende dit gebied één marke, de marke van Noord- en Zuid-Barge, in omvang de grootste van Drenthe.

Het landschap van de kleinschalige veenontginningen bestaat uit oude, jonge en zeer jonge veenontginningen. De oude kleinschalige veenontginningen liggen bij Roswinkel en Schoonebeek en worden hier niet besproken. De in het gebied liggende jongere kleinschalige veenontginningen stammen vooral uit de periode waarin de boermarques (geleidelijk) werden opgeheven. De markewet van 1886 leidde officieel tot de beëindiging van het markesysteem van gemeenschappelijk bezit. Na 1850 vestigden zich kleinschalige verveners en boeren op de rug richting Erica en de oostelijke rug (Vastonow). Eén van de belangrijkste karakteristieken van het landschap van de kleinschalige veenontginningen is de smalle strookverkaveling. Op de rug richting Erica

Historisch overzicht veen- en waterschappen gerelateerd aan de grootschalige veenontginningen bij Bargermeer en omgeving

Grenzen en blokken van het waterschap Barger-Westerveen (90 graden gedraaid)

heeft in de 20ste eeuw een grootschalige 'slag' plaatsgevonden zodat dit gebied tot het landschap van de grootschalige ontginningen wordt gerekend.

Het landschap van de grootschalige ontginningen is een ontworpen landschap waarbij vooraf is bepaald wat waar wordt aangelegd. Het Plan van Aanleg, een voorwaarde voor een vergunning, gaf aan waar kanalen/wijken moesten worden gegraven, hoe diep, waar bruggen, sluizen, bebouwing en wegen kwamen. De concessie tot vervening kwam op naam van een veenschap, een waterschap of een particuliere maatschappij ofwel een NV. Zij zagen toe op de uitvoering van het plan van aanleg en de inrichting van het gebied. Het oprichten van veenschappen was een typisch Drents verschijnsel. Nadat in 1882 de Hoger Raad had bepaald dat Gedeputeerde Staten niet bevoegd waren om veenschappen op te richten zijn in Drenthe veel veenschappen omgevormd tot waterschappen. In dit gebied betrof dit het in 1869 opgerichte veenschap Barger-Westerveen. Deze werd in 1884 omgevormd tot een waterschap. Door een grondwetswijziging in 1887 kregen de Staten officieel de bevoegdheid tot het oprichten van veenschappen. Het duurde echter tot 1899 tot zij daar gebruik van maakten.

Naast het veenschap/waterschap Barger-Westerveen is voor de vervening van dit gebied het veel kleinere Oosterveen van belang.

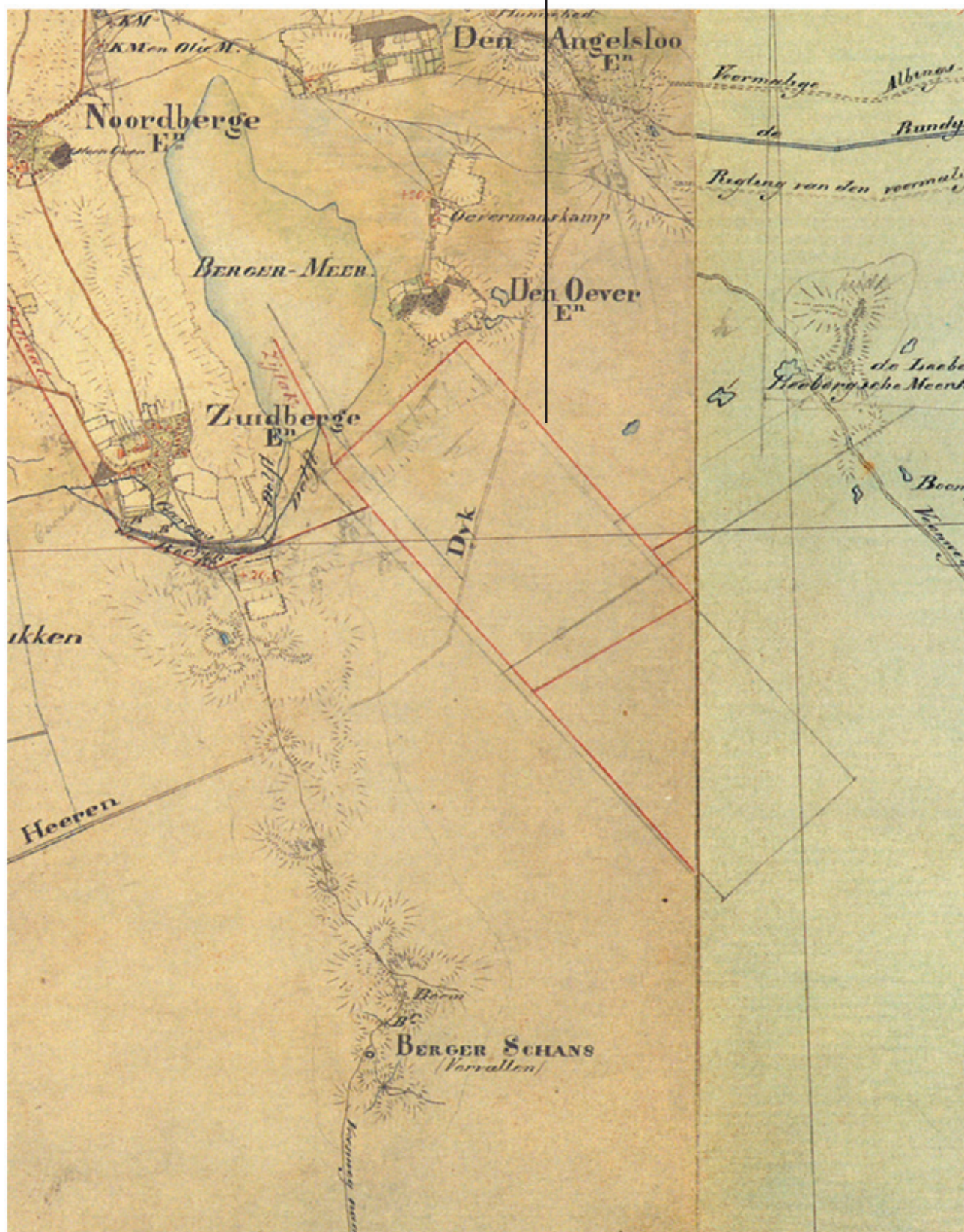
Eind 1853 kocht de in Dordrecht opgerichte maatschappij De Drentsche Veen- en Middenkanaal Maatschappij (DVMKM) zowel het veencomplex het 'Oosterveen', als een complex bij het huidige Klazienaveen-Noord, het 'Smeulveen'. In 1852 had de DVMKM al een concessie gekregen tot het graven van een kanaal, bij de opening Oranjekanaal gedoopt. Het was de bedoeling dat het Oranjekanaal langs het Oosterveen zou lopen, terwijl vanuit het kanaal, via Nieuw Dordrecht, een zijtak naar het Smeulveen zou worden gegraven. In 1858 was de aanleg van het kanaal gevorderd tot het huidige Oranjedorp. Het bleek echter dat alleen het Oosterveen geschikt was om op het kanaal te draineren. Het Smeulveen had namelijk een veel lagere ondergrond dan verwacht en dat

vereiste dus ook een veel lager kanaalpeil. Dit zou betekenen dat er of een dieper en dus nog kostbaarder kanaal moest worden gegraven of dat er op een afstand van 5km maar liefst 3 sluizen moesten worden gebouwd. De DVMKM was daartoe niet bereid en besloot tot een goedkopere oplossing namelijk een sluis bij Westenesch. Het Smeulveen kon dan via een 'omweg' vanuit het zuiden worden bereikt. Het kanaal door Nieuw-Dordrecht is dus niet aangelegd. Het Smeulveen is in 1874 aan W.A. Scholten verkocht.

Het Oosterveen was door de Oosterwijk en een daarin gelegen schutsluisje verbonden met het Oranjekanaal. Dankzij een overeenkomst uit 1891 maalde de DVMKM door middel van een bij het sluisje gelegen gemaal water uit het Oranjekanaal naar de Oosterwijk. De opmaling was vooral ten behoeve van de scheepvaart (Bron: G.A. Coert; Drenthe en zijn waterschappen). De kanaalmaatschappij wenste de bemaling slechts te bestendigen indien er een waterschap over de gronden werd opgericht. Alleen op deze wijze konden voldoende waarborgen voor de maatschappij worden verkregen. Reden waarom in 1925 het waterschap Oranjedorp is opgericht.

Afhankelijk van het uiteindelijke doel, de aardkundige ondergrond en de tijdsperiode is het hoogveen volgens verschillende systemen ontgonnen. In dit gebied zijn twee verschillende ontginningssystemen te vinden, te weten het bloksysteem met wijken (zie voor de beschrijving van de systemen: Bijlage 1). De rug waarop Erica ligt wordt gerekend tot de categorie 'deels c.q. anders ontgonnen'. Gegeven de zandige ondergrond van de uitloper van de Hondsrug was slechts (plaatselijk) op de lagere delen veen aanwezig en zijn op het hogere deel bij de Ericase Straat geen wijken (afwateringssloten) gegraven. Vooral door het samenvoegen van kavels heeft dit gebied in de loop der tijd een grootschaliger karakter gekregen. Het is een mengvorm van klein- maar met name grootschalige karakteristieken waardoor dit gebied tot het landschap van de grootschalige ontginningen wordt gerekend.

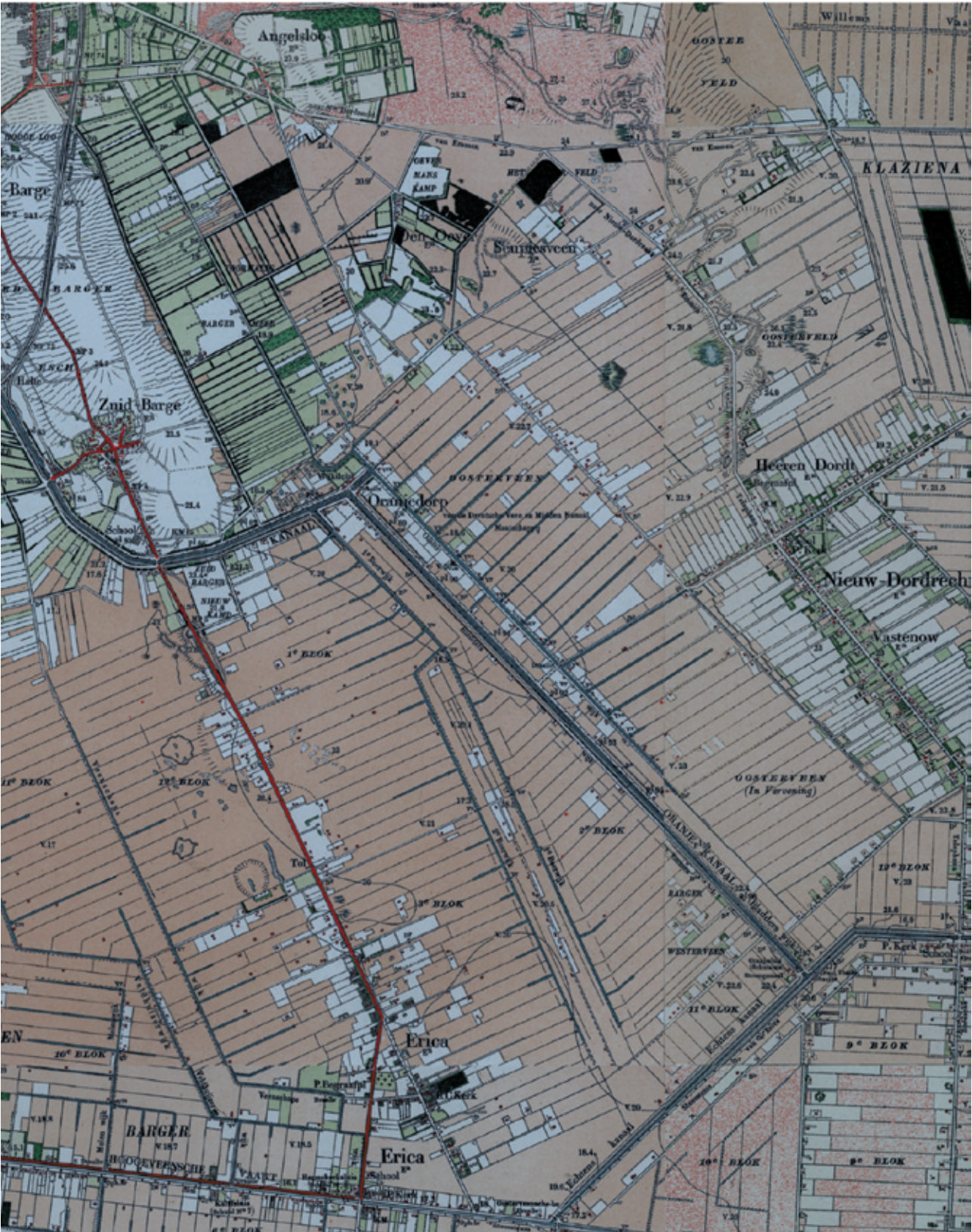
Rode lijn = contouren Oosterveen

Het gehele gebied maakte deel uit van de marke van Noord- en ZuidBarge. Het blok van het, aan de DVMKM verkochte, Oosterveen is met een rode lijn weergegeven op de kaart. Opmerkelijk is ook de zwarte lijn richting het toenmalige Smeulveen (nu Klazienaveen-Noord). Mogelijk is dit het ontworpen maar nooit uitgevoerde kanaal richting het Smeulveen. Het Berger-Meer is op dat moment nog aanwezig.

Met de aanleg van het Oranjekanaal is deze verdwenen. Zijtak (zie rode lijn) is al aangegeven op de kaart. De waterlopen van de Oude en de Nieuwe Delft, die vanuit het Berger-Meer westwaarts op de Sleenerstroom afwaterden, zijn nog herkenbaar op de kaart. Ook is de weg richting Schoonebeek over de westelijke uitloper van de Hondsrug goed te zien op de kaart.

ca. 1910

3.3 Periode 1850 – 1910

In 1910 is het gebied volop in ontginning. De kanalen, de Bladderswijk/Oranjekanaal en Verlengde Hoogeveense Vaart/Van Echtskanaal en de hoofdrijen, de Oosterwijk, de Eerste en Tweede Boerwijk. De gewone rijen zijn nog niet allemaal gegraven. Het sluisje van de Oosterwijk is op de kaart weergegeven als 'Wijksluis'.

Het Berger-Meer is verdwenen. Opmerkelijk is dat de ontginningspatronen, te weten de smalle strookverkaveling met bomenrijen en/of houtwallen en het in grondgebruik als weide- en hooiland, vergelijkbaar is de oude ontginningspatronen van de beekdalen. Anderzijds is de rechte lijnige structuur typisch een kenmerk van de 20ste eeuw. De watergang vanuit de Oosterwijk richting het voormalige meer is goed herkenbaar.

Op de plaats waar het kanaal richting het Smeulveen zou komen is een pad c.q. weg aangelegd (Oosterveenseweg – Herensteek). Langs de Ericase Straat, in en om Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld en langs de noordoostkant van het Oosterveen (= huidige N682) hebben zich kleinschalige verveners en boeren gevestigd.

Op de kadastrale kaart van 1880 staat het gebied tussen de Oosterwijk en Bladderswijk aangegeven als 'Vooraf'. Dit is dus een strook die in het ontwerp reeds bedoeld was voor een nederzetting. Het zo karakteristieke driehoekspatroon van Erica is zeer herkenbaar op de kaart.

Detail ca. 1910: smalle strookverkaveling met bomenrijen en houtwallen op de plaats van het voormalige Barger Meer. Let wel: op topografische kaarten werd de zeer smalle strookverkaveling op essen (=wit op de kaart) niet weergegeven.

ca. 1930 (licht) - 1935

3.4 Periode 1910 – 1935

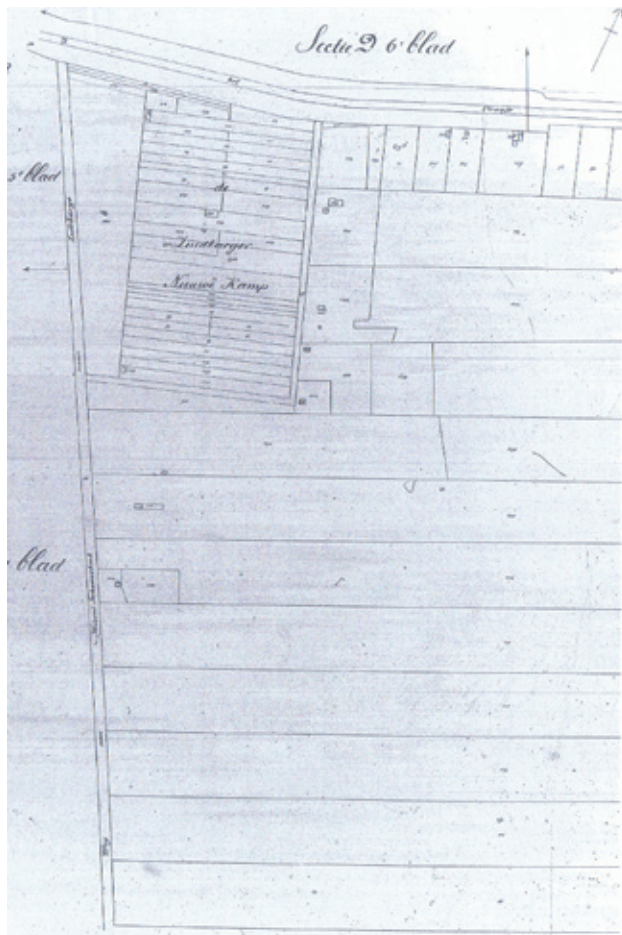
Rond 1930 was het gebied nog steeds in vervening. In het dal zijn alle wijken inmiddels gegraven. De hoogteverschillen tussen de twee ruggen en het daartussen gelegen dal is goed herkenbaar door zowel de schuine ligging van de Eerste en Tweede Boerwijk als de relatief korte lengte van de wijken. Er is geen verbinding tussen deze hoofdwijken en het Van Echtens Kanaal.

Op de hogere delen was het graven van wijken niet nodig c.q. onrendabel. Vanaf de Ericase Straat liepen kleine weggetjes richting het lager gelegen gebied. Bebouwing stond was zowel langs deze straat als in het veld. De kaart van 1935 geeft goed weer dat het gebied bij de Ericase Straat kleinschalig en onregelmatig is ontgonnen. Bijzonder detail is dat op de

kadastrale kaart van 1880 het gebied is verkaveld volgens de regelmatige kavels van de grootschalige hoogveenontginningen (zie kaart). De zandige ondergrond, en wellicht ook verdeelde eigendom zijn mogelijke verklaringen voor het oorspronkelijke kleinschalige karakter langs de Ericase Straat.

Het zuidelijke deel van het Oosterveen is nog in vervening. Hier zijn geen wijken gegraven. Ook zijn er bebouwingslintjes ontstaan langs de Oosterwijk en Bladderswijk, terwijl in Erica een buurtje binnen de driehoek is ontstaan. De lintjes bij Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld zijn verder verdicht (zie ook werkdocument gebied Oost).

Kadastrale kaart 1880 (links) ten zuiden Oranjekanaal en topografische kaart rond 1930 (rechts). Let wel: de smalle strookverkaveling op essen of kleine kampontginningen staat nooit op de topografische kaart

3.5 Periode 1935 – 1955

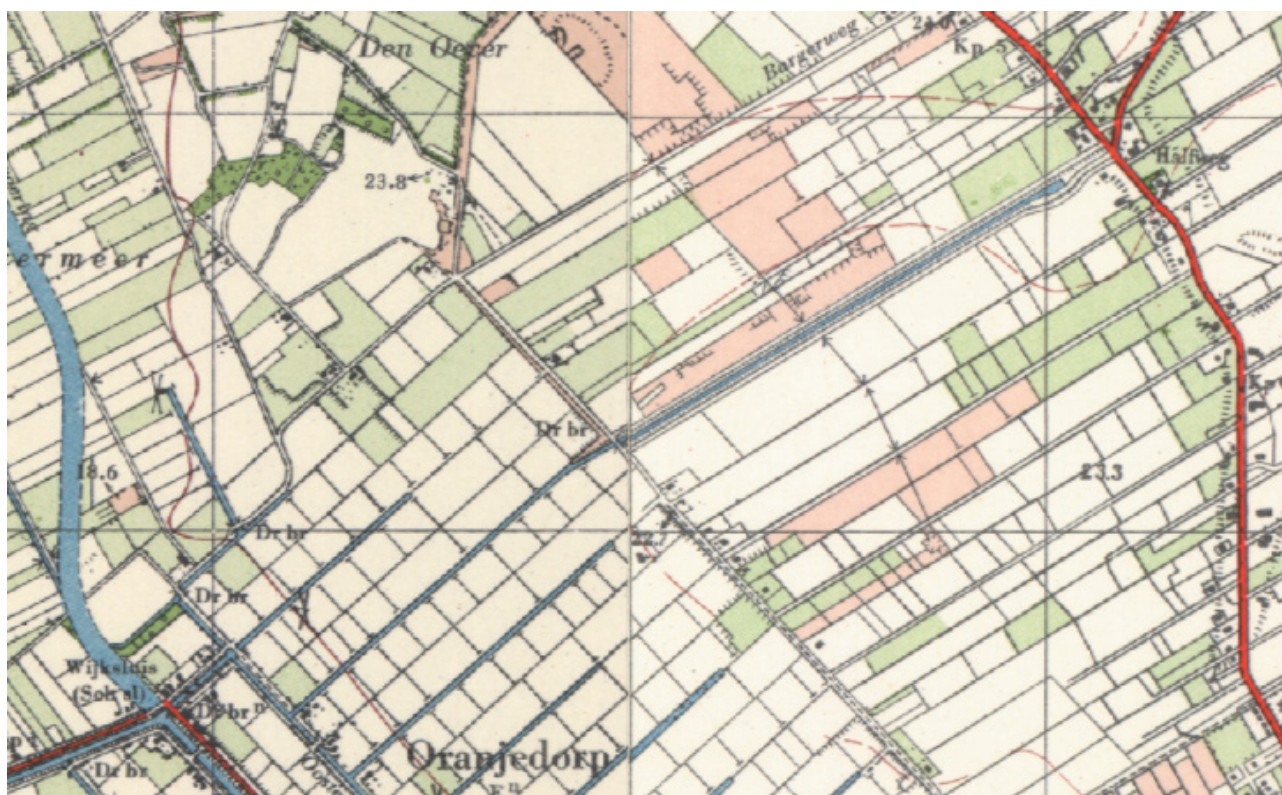
In 1955 is het zuidelijke deel van het Oosterveen nog steeds, overigens zonder wijken, in vervening. Daarnaast zijn er her en der nog enkele veenplaatsen in o.a. het 11^e blok in het dal.

In het noorden van het voormalige Bargermeer heeft zich de eerste industrie gevestigd en is een nieuw kanaal gegraven, het Bargermeer kanaal, dat gedeeltelijk wel en gedeeltelijk niet binnen de bestaande verkavelingstructuur loopt. De oude verbinding richting het voormalige meer heeft duidelijk aan belangrijkheid ingeboet. De kleinschalige verkavelingstructuur is nog goed herkenbaar.

Vermeldenswaard is ook de watergang die vanuit de Oosterwijk richting Barger-Oosterveld loopt. In 1927 is het waterschap Barger-Oosterveld opgericht met als belangrijkste doel het graven van een kanaal vanuit de Oosterwijk richting de straatweg Emmen-Klazienaveen. Het waterschap Barger-Oosterveld is dus niet opgericht i.v.m. de hoogveenontginningen. Een gedeelte van deze watergang maakt tot op de dag van vandaag nog steeds deel uit van de hoofdafwatering van het waterschap Velt en Vecht.

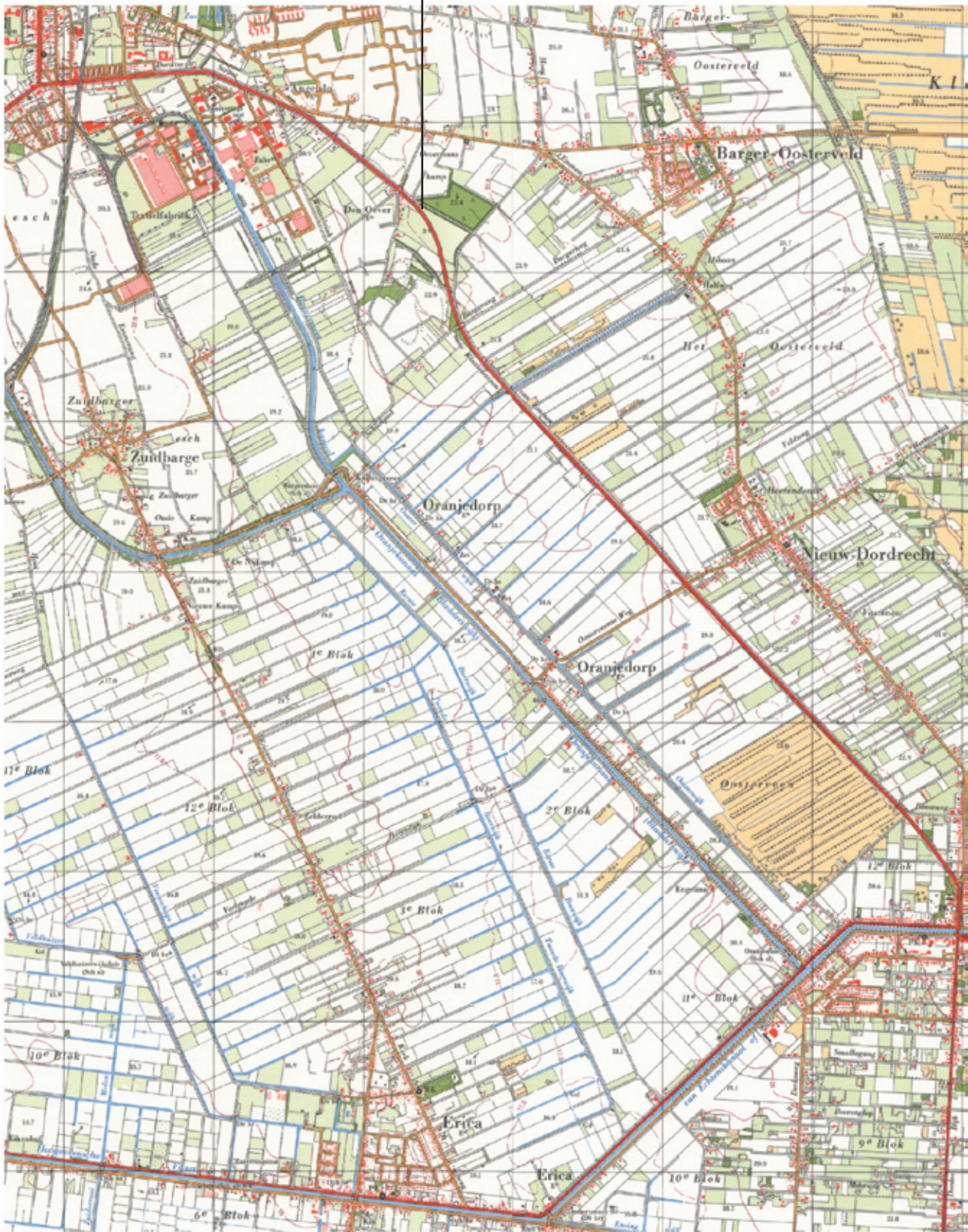
In Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld is het dorp uitgebreid buiten de bestaande linten.

Detail 1955; watergang vanuit Oosterwijk richting de weg Emmen - Klazienaveen

ca. 1965

Nieuw gedeelte weg door Den Oever

3.6 Periode 1955 – 1965

Het wijksluisje van de Oosterwijk is, inclusief watergang, verdwenen om plaats te maken voor de in het Oranjekanaal gelegen Bagersluis. Ook is de verkeerssituatie gewijzigd (zie kaarten).

De bebouwing in het veld bij de Ericase Straat is sterk verminderd. Wel lopen er nog steeds veel paden richting het dal. Bij Erica heeft de eerste dorpsuitbreiding buiten de 'driehoek' plaatsgevonden en wel aan de westzijde van het dorp. Ook Nieuw-Dordecht en Barger-Oosterveld zijn verder uitgebreid.

De industrie in het voormalige Bargermeer is verder uitgebreid. Ook zijn er veel kavels

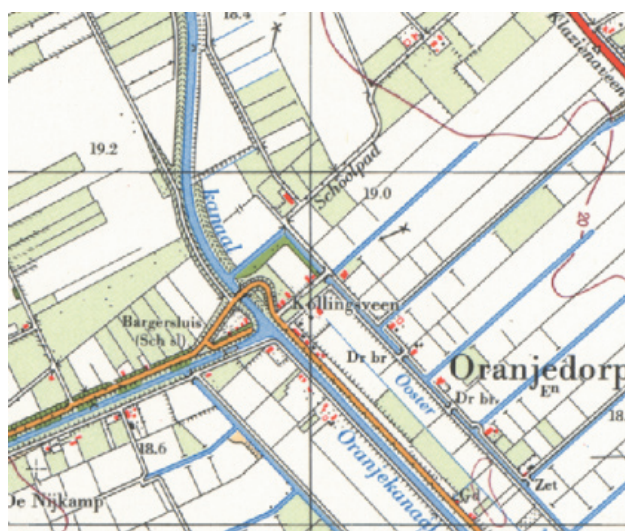
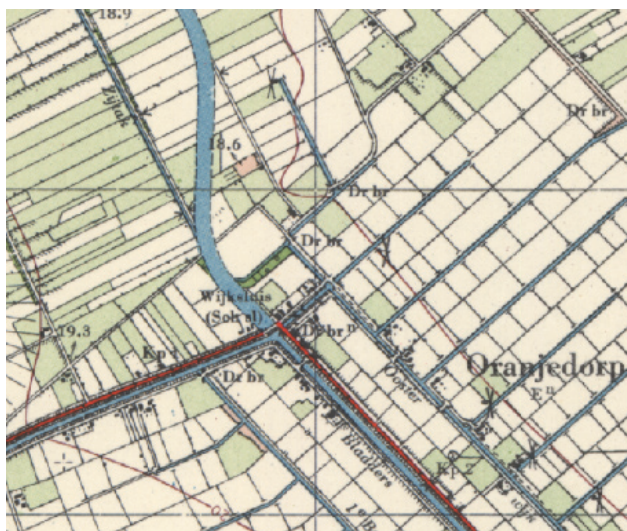
samen gevoegd waardoor de oude verkavelingstructuur aan herkenbaarheid heeft ingeboet. Daarnaast heeft zich voor het eerst industrie gevestigd op de es van Noord- en Zuidbarger.

Het zuidelijke deel van het Oosterveen is nog steeds in verving.

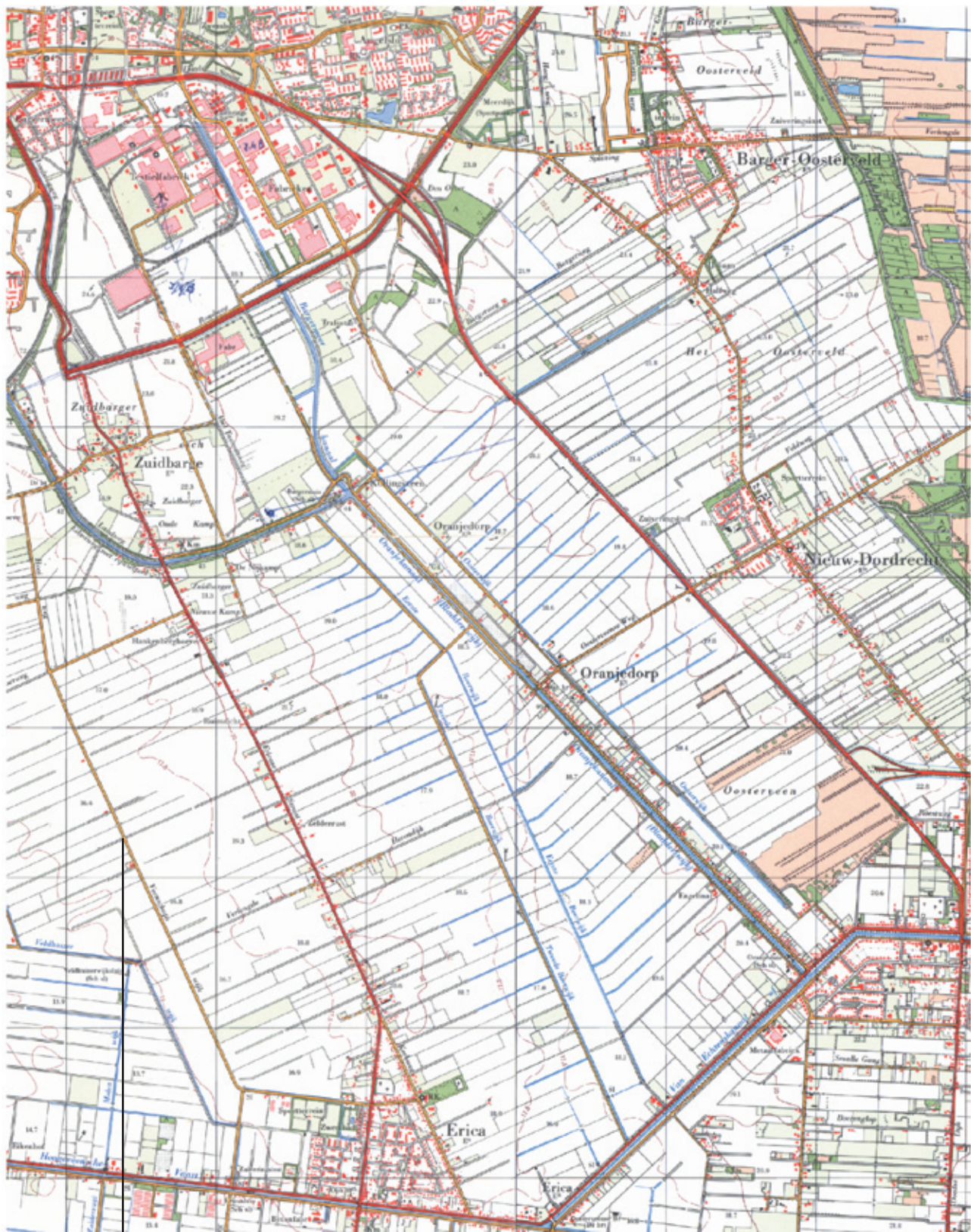
Er is een straatweg aangelegd die van Klazienaveen over de voormalige grens van het Oosterveen richting Emmen loopt (huidige N862). Bij het oude Den Oever is een nieuw deel dwars door Den Oever aangelegd, om vervolgens in noordelijke richting aan te haken bij de oude weg Emmen - Den Oever.

Wijksluisje (1910 en 1935) en watergangen in 1910 (rechts), in 1955 (links onder) en 1965

wijksluisje

ca. 1975

Veenschapswijk

3.7 Periode 1965 – 1975

Stadsuitbreidingen en toename van de industrie en daarmee gepaard gaande toenemende verkeersdruk hebben in deze periode geleid tot grote infrastructurele werken. In dit gebied zijn de Hondsrugweg en de Rondweg met bijbehorende op- en afritten daar voorbeelden van. Als gevolg hiervan is het dorp Zuidbarge min of meer afgesneden van de stad en is het voormalige Den Oever in tweeën gedeeld. Ook zijn er hoogspanningsleidingen aangelegd.

De hoofdwijk Veenschapswijk (= grens 11^e en 12^e blok) en de daarop aansluitende gewone wijken ten westen van de Ericase Straat zijn gedempt c.q. zeer sterk versmalt (zie ook werkdocument gebied West). Tegelijkertijd is ten oosten van de

Ericase Straat een waterverbinding tot stand gebracht tussen de Tweede Boerwijk en het Van Echtenskanaal.

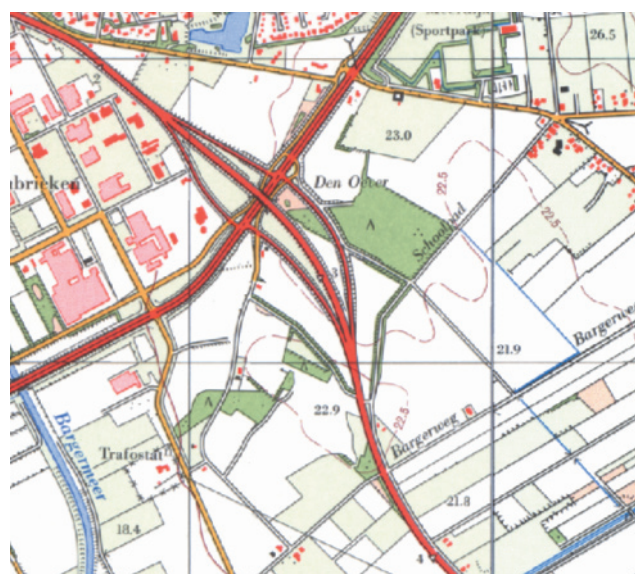
De bebouwing in het veld bij de Erica Straat is, met uitzondering van een lintje langs de Verlengde Herendijk, vrijwel verdwenen. Ook zijn veel kavels samen gevoegd. Bijzonder detail is dat hierdoor de 'normale' verkaveling van de grootschalige veenontginningen, zoals deze ook op de kadastrale kaart van 1880 was ingetekend, is ontstaan.

Erica is westwaarts uitgebreid, terwijl ook in Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld buurtjes in aanbouw zijn.

Detail: Verkeerssituatie bij Den Oever in 1955

Detail: Verkeerssituatie bij Den Oever in 1975

ca. 1985

Boven: Situatie omgeving kabelfabriek in 1965

Onder: Situatie omgeving kabelfabriek in 1985

Houtwal restanten

3.8 Periode 1975 – 1985

De aanleg van de N37 (nu A37) heeft het gebied in visueel opzicht in tweeën gedeeld.

Het industrieterrein is, inclusief de daarbij behorende infrastructuur, verder uitgebreid en heeft inmiddels het meest noordelijke deel van het voormalige Oosterveen bereikt. Als gevolg hiervan is de oude verkavelingstructuur vrijwel verdwenen. Vooral ten zuiden van de ringweg, op het terrein van de kabelfabriek, zijn nog enkele restanten te vinden

De stadswijk Rietlanden is in aanbouw (zie werkdocument West).

Erica is noord(west)waarts uitgebreid, terwijl ook in Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld buurtjes in aanbouw zijn. Bij Barger-Oosterveld is een groot sportcomplex aangelegd. Het aantal paden vanaf de Ericase Straat richting het veld is drastisch afgenomen.

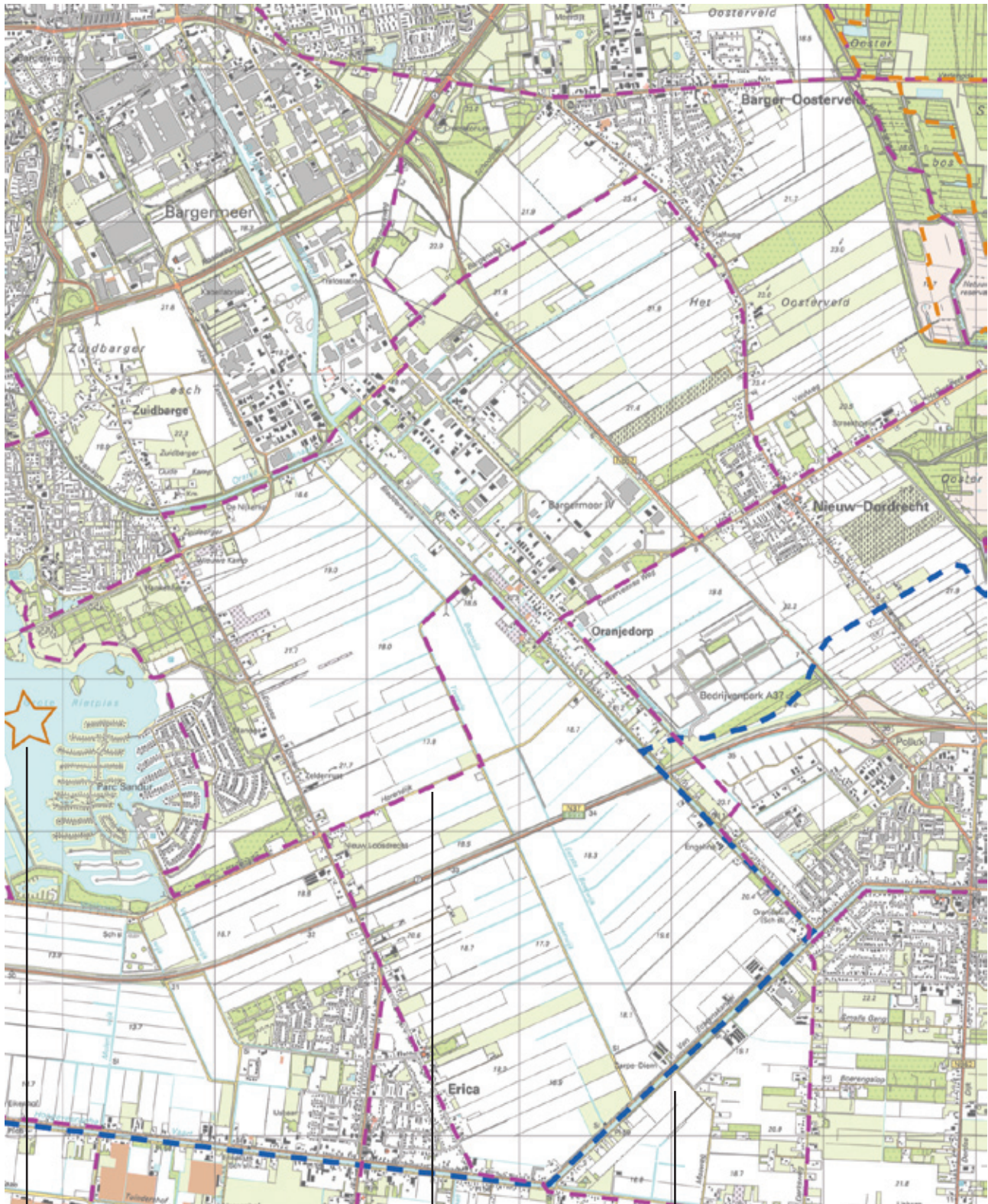
3.9 Periode 1985 – thans

Vrijwel het gehele voormalige Oosterveen is c.q. is in ontwikkeling als bedrijfsterrein. Mede hierdoor zijn zowel de Oosterwijk als enkele gewone wijken gedeeltelijk gedempt, terwijl in het Bedrijvenpark A37 nieuwe watergangen zijn aangelegd.

Door de aanleg van de Rietlanden en later Parc Sandur, inclusief grote waterpartijen, is vanaf de jaren '80 het landschap aan de westzijde van de Ericase Straat aanzienlijk veranderd, te weten van een open grootschalig agrarisch landschap naar een stedelijk gebied. Tussen Parc Sandur en de Ericase Straat is een boszone als groen uitloopgebied aangelegd. Bij de aanleg van de bosblokken is rekening gehouden met de bestaande verkaveling. De bestaande bebouwing is als het ware geïntegreerd in de boszone. Door deze stadsuitbreidingen is het historische contrast tussen het groene bebouwingslint aan de Ericase Straat en het open omliggende agrarische landschap is veranderd in een contrast tussen de oostzijde en westzijde van het oude lint. Het is een contrast geworden tussen een lint met aan de oostzijde her en der ruim zicht op het open agrarische landschap en aan de westzijde een dichte boszone met her en der een groen omzoomde ruimtes met bebouwing. Alleen het type bebouwing herinnert her en der nog aan de oorspronkelijke eenheid van het lint.

Hoewel het gebied aan de oostzijde van de Ericase Straat gedeeltelijk kleinschalig en gedeeltelijk grootschalig is ontgonnen is er in visueel opzicht geen onderscheid meer tussen de zandgrond en dalgrond. Reden is mede dat het hele gebied in gebruik is als bouwland en dat door het verdwijnen van paden en bebouwing het landschap achter de bebouwing één grootschalig landschap is geworden. Een landschap, dat op basis van de kadastrale kaart 1880 ook als grootschalig agrarisch landschap was ingetekend. Alleen de hoogteverschillen geven een goed beeld van de geleidelijke overgang van zand naar voormalig veen. Het lint zelf en de enkele behuizingen in het veld met de paadjes er naartoe zijn nog restanten uit de periode van de kleinschalige ontginning. Erica is in het noordwesten verder uitgebreid., terwijl ook in Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld verdere uitbreidingen hebben plaatsgevonden.

Op dit moment is men gestart met de aanleg van een nieuw deel van de vaarverbinding Erica – Ter Apel. Deze zal vanuit de Bladderswijk, langs het Bedrijvenpark A37 in noordoostelijke richting over de oostelijke uitloper van de Hondsrug naar het Oosterbos worden aangelegd.

Recreatief water

Paarse stippellijn: fiets-routes

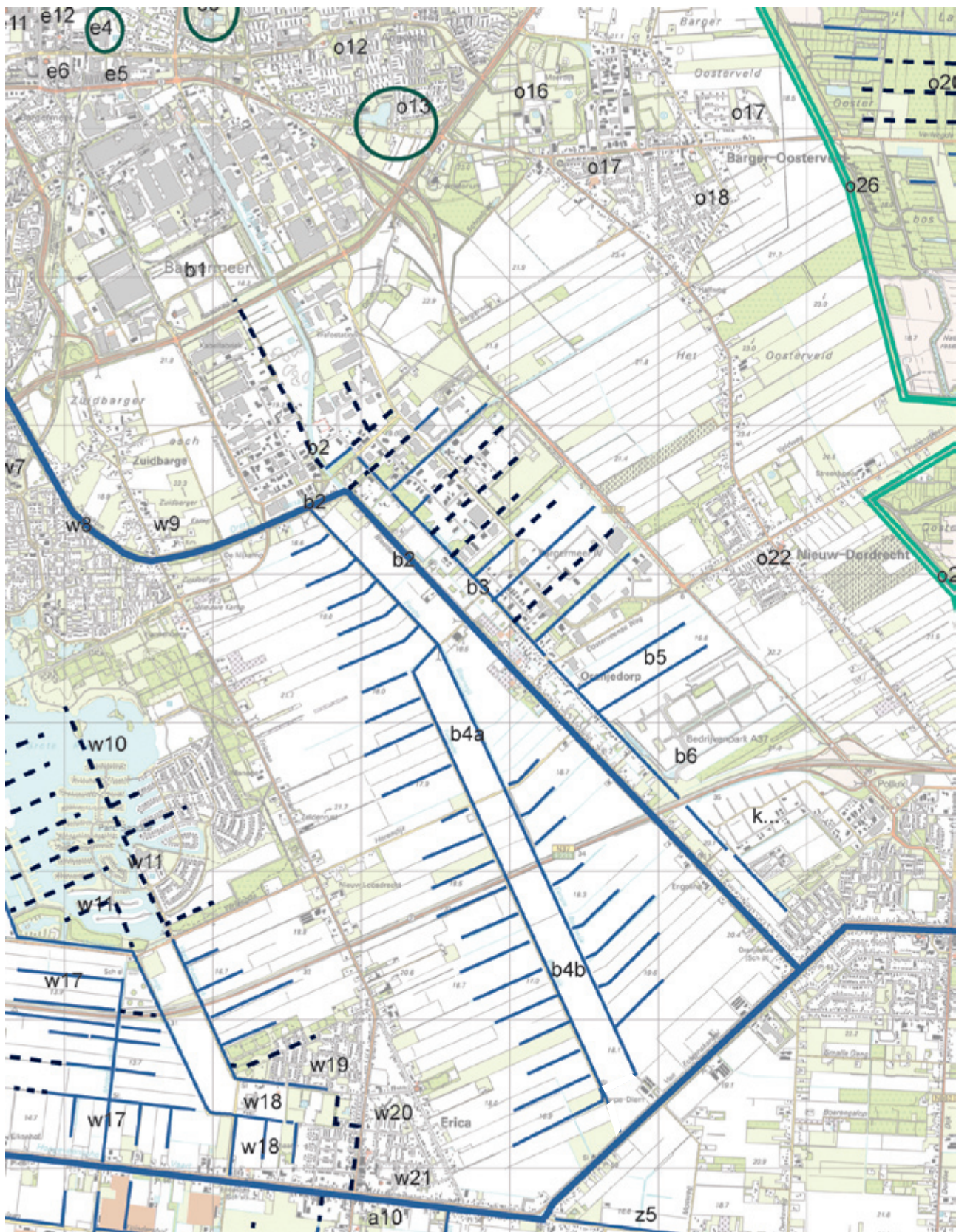
blauwe stippellijn: Vaarverbinding Erica - Ter Apel

4. EHS, EVZ en agrarische natuur

Het gebied maakt geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en/of Ecologische Verbindingszones. Bovendien heeft de Provincie Drenthe hier geen zoekgebied voor 'Agrarisch natuurgebied collectief akkervogels' vastgesteld. De EHS/ EVZ kaart is daarom niet opgenomen in dit werkdocument.

5. Vrije tijd en recreatie

Er lopen enkele fietsroutes door het gebied. Op dit moment is het herstel van een vaarverbinding Erica – Ter Apel in volle gang en zijn de werkzaamheden voor het nieuwe tracé in dit gebied gestart. De waterpartijen van de Rietlanden en Parc Sandur hebben een recreatieve functie (zie werkdocument West).

Legenda gebiedsvisie Stedelijke Wateropgave (SWO)

b1 t/m b6; onderzochte alternatieven

- b1 t/m b5: historische kanalen- en
wijkenstructuur
- - - verdwenen kanalen en (hoofd)wijken

DEEL 2: RUIMTELIJKE GEBIEDVISIE STEDELIJKE WATEROPGAVE BARGERMEER E.O.

De hier beschreven ruimtelijke gebiedsvisie is een nadere uitwerking van de algemene uitgangspunten zoals deze is verwoord in het document 'Werkwijze ruimtelijke analyse en gebiedsvisie Stedelijke Wateropgave Emmen'. In dit document wordt de gehanteerde methode wordt beschreven. Het geeft eveneens een beschrijving van de kwalitatieve weging van de verschillende factoren zoals weergegeven in de Multicriteria Analyse (MCA).

Deze bijlage over Bargermeer eo dient dan ook als een uitwerking c.q. bijlage van de structuurvisie Stedelijke Wateropgave en het document 'Werkwijze ruimtelijke analyse en gebiedsvisie Stedelijke Wateropgave Emmen' te worden beschouwd.

De bestaande kanalen- en wijkenstructuur zoals weergegeven op de kaart zijn landschappelijk en ruimtelijk zeer goed inzetbaar voor het oplossen van de stedelijke wateropgave. Het Oranjekanaal (b2), de Oosterwijk (b3), de Eerste en Tweede Boerwijk inclusief gewone wijken (b4a en b4b) en de wijken in het te ontwikkelen bedrijfsterrein (b5) hebben ieder een eigen (historisch) karakter en daarmee code gekregen. Zo heeft het Oranjekanaal een gebiedsoverschrijdende functie, heeft de Oosterwijk haar scheepvaartfunctie verloren en is gedeeltelijk gedempt. De wijken in het te ontwikkelen bedrijfsterrein zouden kunnen worden ingepast.

Grootschalig agrarisch (bouw)land in dal bij Erica - Oranjedorp

Multicriteria analyse Stedelijke Wateropgave Gemeente Emmen

Verklaring cijfers:

1 = niet, zeer slecht

2 = matig

3 = redelijk

4 = goed

5 = zeer goed

-- = niet van toepassing onbekend

Bargermeer

Inventarisatie huidige situatie (= mate aanwezigheid)	Gebied b1	Gebied b2*	Gebied b3	Gebied b4a	Gebied b4b	Gebied b5	Gebied b6
Aardk./bodemkundige ondergrond	5	5	5	5	5	3	2
Archeologische waarden	--	--	--	3	3	--	--
Ontginningsspatronen	2	4	4	4	4	4	2
Water nav stads c.q. dorpsuitbreidingen	3	4	--	--	--	--	3
EHS, PEHS, agrarische natuur	--	--	--	--	--	--	--
Recreatie	1	4	3	3	3	2	1
Herinrichting (stad,dorp) lopend/in ontwikkeling	--	--	--	--	--	--	--
Evt. herinrichting obv leef tijd/dichtheid, te ontw.	--	--	--	--	--	--	--
Nieuwe uitleg *	4	--	--	--	--	5	5
Waardering situatie absoluut	15	17	12	15	15	14	13
Waardering situatie gemiddeld	3,0	4,3	4,0	3,8	3,8	3,5	2,6
Waardering Stedelijke Wateropgave							
(=versterken laag, beleven van)							
Aardk./bodemk ondergrond	2	2	2	4	5	2	2
Archeologische waarden	--	--	--	--	--	--	--
Ontginningsspatronen	2	4	5	5	5	5	4
Kwaliteit woonomgeving	--	3	5	--	--	--	--
Recreatie	1	4	4	3	2	3	1
Natuur	--	--	--	--	--	--	--
Agrarisch gebruik	--	--	--	4	4	--	--
Waardering kansen absoluut	5	13	16	16	16	10	7
Waardering kansen gemiddeld	1,7	3,3	4,0	4,0	4,0	3,3	2,3
Totale waardering gebied absoluut	20	30	28	31	31	24	20
Totale waardering gebied gemiddeld	2,3	3,8	4,0	3,9	3,9	3,4	2,5
Gebied Stedelijke wateropgave = groen							
		b2* = Oranjekanaal					

* verklaring getallen: 5 = herinrichting of uitleg lopend/planstadium cq zal worden uitgevoerd, 4 = herinrichting in de toekomst mogelijk cq verwacht,

Voor allen geldt dat het inzetten voor de stedelijke wateropgave de cultuurhistorische karakteristieke waterstructuren van de grootschalige ontginningen versterkt. Ook kan bij de Eerste en Tweede Boerwijk met gewone wijken de huidige functie van watergang (afwatering) in een agrarisch landschap blijven behouden c.q. worden versterkt.

Wijken zijn breder (ca. 11m) zijn dan 'normale' sloten en liggen op regelmatige afstanden van elkaar (200m). Bijzonder is dat in dit gebied de wijken korter zijn. Hierdoor is niet alleen de waterstructuur in het veld goed herkenbaar en beleefbaar maar ook de aarkundige ondergrond (hoogteverschillen).

Functiemenging met bijvoorbeeld recreatieve routes (wandelen, fietsen, vaar) is mogelijk zolang het dat rekening dient te worden gehouden met de agrarische functie in een groot deel van het gebied.

Gebied b6 heeft nooit wijken gekend. Aanleg van (dergelijke) watergangen sluit derhalve niet aan bij cultuurhistorische ontginningsspatronen. Sommige wijken zijn al dan niet recentelijk versmald of verland. Het betreft hier echter

een momentopname. Immers, in de periode tussen het (veld)onderzoek en nu kan een wijk inmiddels wel zijn uitgebaggerd. Reden waarom de historische kanalen- en wijkenstructuur is weergegeven op de visiekaart. De structuur is namelijk nog wel aanwezig en deze is in ruimtelijk c.q. landschappelijk opzicht belangrijker dan het al dan niet verland zijn. Voor de berekening van de capaciteit voor het oplossen van de Stedelijke wateropgave, een opgave van werkgroep 1, is natuurlijk wel uitgegaan van de bestaande situatie. Dit om een overschatting van de bergingscapaciteit te voorkomen. De verdwenen kanalen en (hoofd)wijken zijn wel weergegeven op de visiekaart. Dit zijn kanalen en wijken die niet meer op de topografische kaart van 2005 staan. Deze wijken zijn vaak al decennia lang verdwenen. Ook spelen bij het herstellen van verdwenen wijken ook andere dan ruimtelijke overwegingen een rol (hydrologisch, financieel, milieutechnisch i.v.m. demping vervuult slib). De verdwenen wijken zijn niet meegenomen in de berekeningen voor het oplossen van de Stedelijke wateropgave. Echter, hun oude ligging kan bij toekomstige ontwikkelingen wellicht dienen als inspiratiebron voor de (her)inrichting.